

ΕΥΛΟΓΙΑ *

Ἡ λέξις *εὐλογία*, ἦν ἀτόπως γράφουσι τινες *εὐφλογίαν*, ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς λοιμικῆς νόσου, ὡς ἄγνωστος θὰ ἦτο ἴσως καὶ αὐτὴ ἡ νόσος, ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου τοῦ κοινῶς Πτωχοπροδρόμου καλουμένου, τοῦ κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ζήσαντος γνωστοῦ στιχοπλόκου. Ἐν ἐπιστολῇ τινι «τῷ ὀρφανοπρόφῳ διὰ τὴν κατασχούσαν λοιμῶξιν», γράφει οὗτος τὰ ἐπόμενα: «ἡ λοιμῶξις, ἦν διὰ τὸ ἐπάρατον πάντως *εὐλογωνυμεῖν* εἰώθεσαν ἀνθρωποι, ἢν' εὐφορωτέρα κἂν γοῦν ἀπὸ τῆς σεμνωνυμίας τοῖς κάμνουσι γένοιτο¹». Τὴν ἀληθῆ τῆς λέξεως ἔννοιαν ἐπίσημον ἐπίσησεν ὁ πρῶτος ἐκδότης· ἀλλ' ἡ ταύτη παρεξήγησις τοσαύτη μάλιστα ὡς ἀδικαιολόγητος, καθ' ὅσον αὐτὸς ὁ Πρόδρομος ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀναγράφων τὰ τῆς νόσου ἐπαχάλωτά μάλιστα εἶναι, ὅτι ἀπέμεινε πτωχὸς καὶ ἄσθενος κατὰ γὰρ φος καὶ φαλακρός², καὶ τὰ συμπτώματα τῆς νόσου ἀλλαχοῦ περιγράφων, εἶναι φανερόν, ὅτι ἔννοε: τὴν *εὐλογίαν*³.

Κατὰ πᾶσιν δ' ὅμως πιθανότατα ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ εἶναι παλαιότερα. Ἐν διηγήσει θαυμάτων τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου, ἣτις ἐγράφη περὶ τὰ μέσα τοῦ Ζ' αἰῶνος, κεῖται ἡ λέξις *εὐλογία* εἰς τὴν σημασίαν δεινῆς λοιμώδους νόσου, ἴσως αὐτῆς ταύτης τῆς *εὐλογίας*: «ἀνεφύησαν γὰρ κατὰ πᾶντὸς τοῦ σώματος αὐτῆς τὰ μηνύοντα θάνατον, παραπλήσια λοιμικῆς, τὰ πλεγόμενα μαῦρα· οἱ πολλοὶ δὲ καλοῦσιν αὐτὰ *εὐλογίαν*⁴».

Εὐρηται προσέτι ἡ λέξις καὶ ἐν τῇ ὑπὸ ἀνωνύμου ἑλληνικῆ μεταφράσει ἐκ τοῦ συριακοῦ τοῦ περὶ λοιμικῆς λόγου τοῦ διασήμου Ἀραβος ἱατροῦ Ραζῆ. «Τὰ δὲ ἰσχνὰ σώματα, τὰ χολώδη καὶ ξηρὰ καὶ θερμά, ἐπιτήδειά κείσιν πρὸς τὴν *εὐλογίαν*· *εὐλογίαν* δ' ὠνόμασαν οἱ παλαιοὶ τὸ ἐν εἶδος πτό μοχθηρότερον τῶν δύο, καθὰ καὶ παρὰ πολλῶν οὕτως ὀνομάζεσθαι ταύτην ἀκούω· ἐν γὰρ ταῖς ἑλληνικαῖς διαλέξεσι κλήσις ταύτης οὐχ εὐρηται. Ὁ δὲ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ (Ραζῆς) τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ χασπὲ ὠνόμασε· δη-

*) Ἐξηγησιαὶ ἐν «Ἐστία» 1883 τ. ΙΕ' σ. 31—2.

1) Ἐν Notices et extraits des manuserits τ. VI σ. 511.

2) Ἀδτ. σ. 542.

3) Ἀδτ. σ. 547.

4) A. Paradooulos-Cerameus, *Varia Graeca sacra*, ἐν Περουπόλει 1909 σ. 52.

πλοῖ δὲ ἡ λέξις τὸ κατ' αὐτό. Οἶμαι δέ, ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν λοιμικὴν ὁ πλόγος βούλεται. Εἰ δὲ καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων ἐν ταῖς διαθέσεσιν, ἀλλ' οὖν καὶ κοινότητα ἔχουσι καὶ οὐδὲν ἀπεικός¹». Ἄγνωστον πότε ἐγράφη ἢ μετάφρασις αὕτη· ὁ δὲ Ἄραφ ἰατρός Ραζῆς ἔζησε κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα.

Ὅμοιον εὐφημισμὸν ἔχουσι, καὶ οἱ Τούρκοι, καλοῦντες μπουμπαρέκ, ἦτοι εὐλογημένην, τὴν πανώλη, ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ ἡμέτερος λαὸς ἐκάλει αὐτὴν παλαιότερον συχωρεμένην ἢ εὐλογημένην².

1) Ραζῆ, περὶ λοιμικῆς 2. ἐν Ἀλεξάνδρου Τραλλ. Θεραπευτικοῖς ed. J. Gouril σ. 246.

2) Κοραῆ Ἄτακτα τ. IV σ. 144.—Βλ. καὶ Fauriel, Chants popul. τ. I σ. LXXXIV.—Ἐπτάλοφον νέαν τ. Β' σ. 723.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

